

Belasting op valutatransacties als middel om armoede te bestrijden

Is de Tobin-belasting haalbaar?

NCDO onderzoekt regelmatig wat het Nederlandse publiek denkt over internationale samenwerking. Ook laat NCDO onderzoek uitvoeren over internationale vraagstukken die betrekking hebben op de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Dit is een samenvatting van een van deze onderzoeken. Het gehele onderzoeksrapport en een lijst met overige onderzoeken kunt u vinden op www.ncdo.nl.

Postadres:
Postbus 94020
1090 GA Amsterdam

Bezoekadres:
(hoofdingang KIT)
Mauritskade 63
1092 AD Amsterdam

tel: 020 568 87 55
fax: 020 568 87 87
info@ncdo.nl
www.ncdo.nl

Onderzoek haalbaarheid

Voor NCDO waren het rapport van Spahn en de afspraken van de VN-conferentie in Monterrey over de financiering van ontwikkeling, aanleiding om de haalbaarheid van de voorstellen van de Duitse econoom te onderzoeken. Allereerst is aan Nederlandse specialisten van banken en wetenschappers gevraagd gaten te schieten in de studie van Spahn. Daarna is tijdens een speciale studieconferentie op 16 juni 2004, waaraan onder meer een voormalig Brits handelaar van de Londense City en drie Nederlandse hoogleraren economie deelnamen, gekeken of deze gaten gerepareerd konden worden. Op hoofdlijnen vinden zij het rapport van Spahn een grote stap voorwaarts ten opzichte van de ideeën van Tobin. Het opent wel degelijk perspectief op een uitvoerbare valutatransactiebelasting. Maar er is nog veel aanvullende kennis en creativiteit nodig om daadwerkelijke tot zo'n belasting te kunnen komen. NCDO hoopt dat andere organisaties de fakkel overnemen door verder onderzoek te doen.

Hoofdlijnen rapport Spahn

In het kort stelt Spahn twee soorten valutatransactiebelasting voor. Ten

eerste een kleine fiscale heffing van 0,01 procent op elke valutatransactie om extra geld te genereren. Daarnaast een enorme monetaire heffing van 50 tot 100 procent als een wisselkoers een vooraf vastgestelde grens overschrijdt. Zo kunnen volgens Spahn heftige valutaschommelingen en valutacrisis voorkomen worden. Om de belasting volautomatisch te innen denkt Spahn aan de pasopgerichte CLS-Bank die 60 procent van alle valutatransacties in de wereld voor haar rekening neemt. Tenslotte stelt de Duitse econoom dat de invoering niet hoeft te wachten op mondiale consensus. De Europese Unie zou reeds kunnen starten met een fiscale heffing op alle transacties waar de euro bij betrokken is. Daarnaast zouden alle ontwikkelingslanden een monetaire heffing moeten kunnen opleggen bij transacties van hun eigen valuta.

Perspectieven

Door de enorme omvang van de valutamarkt zou een fiscale heffing in de Europese Unie van 0,01 procent op alle eurotransacties 17-20 miljard euro per jaar opleveren. De moeite waard, want voor de financiering van millenniumdoelen is 50 miljard euro per jaar nodig. Bovendien kan

het doorvoeren van een monetaire heffing valutacrisis voorkomen, wat arme landen forse verliezen bespaart. Deze besparingen kunnen dan aangewend worden voor investeringen in de eigen economie.

Zwakke plekken

Critici van de Tobin-belasting en de uitwerking hiervan door Spahn, zeggen dat een eenzijdige fiscale heffing op eurotransacties moeilijk af te dwingen is buiten de Unie. Bovendien is het moeilijk de aangiften van alle transacties van banken te controleren. Ook zou zoveel mogelijk in andere valuta afgerekend kunnen worden. Een kritiekpunt op de monetaire heffing is dat de valutahandel bij een crisis stil kan komen te liggen, waardoor deze juist averechts werkt. Tenslotte zou de val van valuta van ontwikkelingslanden door de heffing niet worden voorkomen maar alleen worden vertraagd.

Voorzichtige balans

Het creëren van een aparte fiscale en monetaire heffing is een belangrijke stap voorwaarts. Beide financiële prikkels hebben immers hun eigen werking. Er blijven echter grote twijfels over de afdwingbaarheid van een fiscale

heffing bij transacties buiten de Unie, zogenaamde 'extraterritoriale transacties'. Dit ondanks de groeiende mogelijkheden door automatisering en centralisatie van de valutahandel om in Europees verband deze heffing op valutatransacties door te voeren. Ook ontstaat wellicht een probleem als verschillende valuta-instrumenten tegen elkaar worden weggestreept waardoor belasting op dit punt kan worden ontdoken. De economen die op verzoek van NCDO naar het rapport van Spahn hebben gekeken, geven aan dat de

"De vraag blijft echter of de belasting op valutatransacties niet een erg ingewikkelde weg is.

Zo zou een geringe verhoging (0,1%) van de directe belastingen in de Europese Unie eenvoudiger uitvoerbaar zijn en net zoveel op kunnen leveren."

nadelige effecten wellicht deels met aanvullende wetgeving te repareren zijn. De vraag blijft echter of de belasting op valutatransacties niet een erg ingewikkelde weg is. Zo zou een geringe verhoging (0,1%) van de directe belastingen in de Europese Unie eenvoudiger en uitvoerbaar zijn en net zoveel op kunnen leveren.

Internationaal perspectief

Internationaal is er sinds enkele jaren een stevige lobby op gang voor de introductie van een Tobin-belasting. Tijdens de VN-conferentie in Monterrey in 2002 was dit onderwerp voor de Europese Unie een belangrijk aandachtspunt. Onder voorzitterschap van België (najaar 2001) stond de Tobin-belasting zelfs op de agenda van de Europese ministers van Financiën.

De aanslagen van 11 september gooiden echter roet in het eten.

Het punt werd afgehandeld met een verzoek aan de Europese Commissie om een nadere studie. Na de conferentie in Monterrey is de druk van de lobby afgenomen en momenteel ligt de focus meer op het analyseren van argumenten voor en tegen de belasting.

Niettemin blijft het onderwerp actueel in de discussie over de financiering van de millenniumdoelen van de Verenigde Naties zoals die in 2002 door wereldleiders zijn afgesproken.

SAMENVATTING

Sinds de jaren zeventig is er internationaal belangstelling voor het idee om valutatransacties wereldwijd te belasten. De opbrengsten zouden aangewend kunnen worden voor financiering van ontwikkeling en armoedebestrijding. Daarnaast zou deze belasting ook valutacrisis in ontwikkelingslanden kunnen voorkomen. Het idee komt van de Nobelprijswinnaar James Tobin. Zijn bedoeling met de belasting was om overheden en centrale banken de speelruimte terug te geven die ze verloren hadden aan de valutamarkten. Tobin heeft zijn ideeën nooit in detail uitgewerkt. Maar bij elke grote valutacrisis kijken economen opnieuw naar de uitvoerbaarheid van het idee. Begin 2002 presenteerde de Duitse econoom Paul Bernd Spahn in opdracht van de Duitse overheid de studie 'Over de uitvoerbaarheid van een valutatransactiebelasting'. Het rapport is een poging de impasse te doorbreken rond de 'Tobin-belasting' (Tobin-tax). NCDO liet in 2004 onderzoek uitvoeren naar de haalbaarheid van de voorstellen van Spahn. Conclusie is dat deze voorstellen een grote stap voorwaarts zijn ten opzichte van de ideeën van Tobin. Er is echter nog veel kennis en creativiteit nodig om daadwerkelijke tot zo'n belasting te kunnen komen.

